

دانشگاه گیلان و بوشهر
تحصیلات تکمیلی

پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته اقتصاد - علوم اقتصادی

عنوان:

برآورد سیستم معادلات تابع تقاضای تقریباً ایده آل خانوارهای روستایی در ایران

استاد راهنما:

دکتر محمدنبی شهیکی تاش

استاد مشاور:

دکتر جواد شهرکی

تحقیق و نگارش:

سمانه نوری جنگی

شهریور 1391

بسمه تعالي

این پایان نامه با عنوان ..... قسمتی از برنامه آموزشی دوره کارشناسی
ارشد ..... توسط دانشجو ..... با راهنمایی استاد پایان نامه
..... تهیه شده است. استفاده از مطالب آن به منظور اهداف آموزشی با ذکر
مرجع و اطلاع کتبی به حوزه تحصیلات تکمیلی دانشگاه سیستان و بلوچستان مجاز می باشد.

(نام و امضاء دانشجو)

این پایان نامه ..... واحد درسی شناخته می شود و در تاریخ ..... توسط هیئت داوران
بررسی و درجه ..... به آن تعلق گرفت.

تاریخ

امضاء

نام و نام خانوادگی

استاد راهنما:

استاد راهنما:

استاد مشاور:

داور 1:

داور 2:

نماینده تحصیلات تکمیلی:

تعهدنامه اصالت اثر

اینجانب سمانه نوری جنگی تأیید می‌کنم که مطالب مندرج در این پایان نامه حاصل کار پژوهشی اینجانب است و به دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این نوشته از آن استفاده شده است مطابق مقررات ارجاع گردیده است. این پایان نامه پیش از این برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است.

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به دانشگاه سیستان و بلوچستان می‌باشد.

نام و نام خانوادگی دانشجو: سمانه نوری جنگی

امضاء

تقدیرم به پدر و مادرم

برآنانی که هرچو در منج بود و وجودشان برآیم همه مهر، تو از نشان رخت تا به نای بر سرم و مویشان

سفید گشت، تار و سفید بازم، آنان که فروغ نگاهشان، کرمی کلاهشان و روشنی و ایشان سرمایه های

جادوانه زندگانیم هر چند آنان که راستی قامت در شکستگی قاشان ترحمی یافت، در برابر وجود گمراهیشان

ز ازوی ادب بر زمین دمی ز خیمه دلبا عشق و حریت و خضوع بردستان بوسه می ززم.

به امید که قهرهای از دریای حبه ایشان را پاسخ دهم

به امید آن روز.....

رہاسکزاری

رہاس بی کران یگانہ خاتم را کہ مرا بہ رفیع ترین روشنائی ہدایت کرد و را ہم را بہ نور ہمیشہ فروزان دانش روشن ساخت.

خاضعانہ اورا میں بتاؤں اور اہمہ این راہ معرفت نہس خویش را از او طلب میں نہاؤں.

در این رھگذر، خود را ہم با نوبہ میں دایم کہ با تواضع تام و از صمیم قلب تشکر و رپاس خالصانہ خود را از اتاد را ہنہامی

اکرامتہم جناب آقای دکتر شہیکی تاش عرضہ ہل شکہ انجام مرا حال خفتنا پاپان نامہ بدون حمایت ایشان

امکان پذیر نہود. از اساتید اور و مشاہیر خاطر نظرات ارزندہ شگلی تشکر را دارم.

از دورتاق عزیزم گلارنہ، خدیجہ دینارزہی، ندا اساق، عزت اسادات مازاریان و ہر کلاس ہای عزیزم کہ طی این

مدت با شگد با میں تمام از ابراز محبت و ہر کاری در رخ نہر و دہ اندوبہ عنایہن خفت یار و یاورم بودند رپاسکزارم.

در پایان زیباترین رپاس ہا را بہ خواہر و برادر اکی دہ ہا زہم نشیب این مرہر ہر وارہ یار و ہستیا زہم بو قہد یرم میدارم و از

ہمدان، مہربانی و صبر و صبری شان بی نہایت رپاسکزارم.

رمانہ زوری جگلی

شہر یور ۹۱

چکیده

در این تحقیق با استفاده از سیستم معادلات تقاضای تقریباً ایده آل خطی (LAIDS) و با استفاده از روش رگرسیون های به ظاهر نامرتبب تکراری (ISUR)¹ به ارزیابی حساسیت قیمتی و درآمدی تقاضای گروههای کالایی مصرفی خانوارهای روستایی در طی دوره 1350 تا 1387 پرداخته شده است. کالاهای مورد بررسی شامل هفت گروه کالایی "1- گروه خوراکی، آشامیدنیها و دخانیات (گروه خوراک)؛ 2- گروه مسکن و سوخت (مسکن)؛ 3- گروه پوشاک و کفش (پوشاک)؛ 4- گروه لوازم و اثاثیه (مبلمان)؛ 5- گروه بهداشت و درمان؛ 6- گروه حمل و نقل و ارتباطات؛ 7- سایر کالاها" می باشد. نتایج بدست آمده حاکی از آنست که تمامی کشش های خود قیمتی مربوط به تمام گروههای کالایی منفی میباشد، همچنین بر مبنای کشش قیمتی مارشالی بیشترین حساسیت قیمتی در گروه حمل و نقل و کمترین در گروه پوشاک وجود دارد. قدر مطلق کشش خودقیمتی برای گروه پوشاک، خوراک، بهداشت و درمان، مبلمان و مسکن کمتر از واحد و گروه کالایی حمل و نقل دارای تقاضای با کشش هستند و قدر مطلق کشش خود قیمتی آنها بزرگتر از یک می باشد. همچنین یافته های تحقیق نشان می دهد که پوشاک با گروه کالایی بهداشت و درمان و حمل و نقل مکمل هیکس- آلن است و با سایر گروههای کالایی جانشین هیکس- آلن می باشد. علامت کشش درآمدی کلیه گروههای کالایی مثبت می باشد، که حاکی از اینست که همه گروههای کالایی نزد مصرف کنندگان روستایی جزء کالاهای نرمال می باشند. به عبارت دیگر با افزایش درآمد، تقاضا برای این گروههای کالایی افزایش می یابد. توجه به میزان این کشش ها نشان می دهد که سه گروه خوراک، مسکن و بهداشت و درمان دارای کشش درآمدی کمتر از یک و جزو کالاهای ضروری می باشند و کشش درآمدی برای سه گروه پوشاک، مبلمان و حمل و نقل بزرگتر از یک و در رده کالاهای لوکس قرار می گیرند.

کلمات کلیدی: سیستم تقاضای تقریباً ایده آل، رگرسیون های به ظاهر نامرتبب (ISUR)، کشش مارشالی، هیکس، آلن.

¹ - Iterative Seemingly Unrelated Regression

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

1.....	فصل اول - کلیات تحقیق
2.....	1-1- مقدمه
2.....	2-1- ضرورت تحقیق
4.....	3-1- فرضیات تحقیق
4.....	4-1- سوالات تحقیق
4.....	5-1- اهداف تحقیق
4.....	6-1- چه کاربردهایی از انجام این پژوهش متصور است؟
5.....	7-1- استفاده کنندگان از نتایج پایان نامه
5.....	8-1- روش انجام تحقیق
6.....	9-1- ساختار پایان نامه
6.....	10-1- منابع
7.....	فصل دوم - پیشینه تحقیق
8.....	1-2- مقدمه
9.....	2-2- مروری بر مطالعات انجام شده در ایران
16.....	3-2- مطالعات انجام شده در خارج از کشور
21.....	4-2- منابع
25.....	فصل سوم - ادبیات موضوع
26.....	3-1- مقدمه
26.....	2-3- ارجحیت های مصرف کننده و تابع مطلوبیت
26.....	3-1-2-3- ترجیحات
27.....	3-1-2-3-1- فرض تکمیل بودن ارجحیت ها
27.....	3-1-2-3-2- فرض انعکاسی بودن ارجحیت ها
27.....	3-1-2-3-3- فرض انتقالی بودن ارجحیت ها
28.....	3-1-2-3-4- فرض متصل بودن ارجحیت ها
28.....	3-1-2-3-5- فرض یکنواختی قوی ارجحیت ها
29.....	3-1-2-3-6- فرض تحدب اکید ارجحیت های مصرف کننده
29.....	3-2-2- حداکثر سازی مطلوبیت
30.....	3-2-3- دوگانگی و تقاضای مصرف کننده
31.....	3-3- محدودیت های تقاضای مصرف کننده
31.....	3-3-1- جمع پذیری
32.....	3-3-2- همگنی

33	.....تقارن 3-3-3
33	.....منفی بودن 4-3-3
33	.....تفکیک پذیری 5-3-3
34	.....تفکیک‌پذیری ضعیف 1-5-3-3
34	.....تفکیک پذیری قوی 2-5-3-3
35	.....روش های استخراج توابع تقاضا 4-3-3
38	.....سیستم تقاضای تقریباً ایده آل 5-3-3
40	.....قیود حاکم بر سیستم معادلات تقاضا در الگوی AIDS 1-5-3
40	.....قید بودجه 1-1-5-3
40	.....قید همگنی 2-1-5-3
41	.....تقارن 3-1-5-3
41	.....قید منفی بودن 4-1-5-3
42	.....کشش های الگوی AIDS 2-5-3
42	.....کشش قیمتی مارشالی 1-2-5-3
43	.....کشش قیمتی هیکس 2-2-5-3
44	.....کشش جانشینی آلن 3-2-5-3
44	.....کشش مخارج کل 4-2-5-3
45	.....خلاصه و جمع بندی 6-3-3
46	.....منابع 7-3-3
48	..... فصل چهارم - تحلیل گروه کالاهای عمده مصرفی در خانوارهای روستایی
49	.....مقدمه 1-4-4
49	.....تحلیل سبد مصرفی خانوارهای روستایی در ایران 2-4-4
56	.....درآمد خانوارهای روستایی 3-4-4
57	.....متوسط هزینه‌ها و درآمد خانوار روستایی بر حسب استان 4-4-4
62	.....متوسط و سهم سری زمانی هزینه های سالانه مصرفی در بخش خانوارهای روستایی ایران 5-4-4
	.....سری زمانی متوسط هزینه های سالانه مصرفی خوراکی گروههای عمده کالایی در بخش خانوارهای روستایی 6-4-4
66	.....سری زمانی متوسط هزینه های سالانه مصرفی غیر خوراکی گروههای عمده در بخش خانوارهای روستایی 7-4-4
69	.....خلاصه و نتیجه گیری 8-4-4
73	..... فصل پنجم - نتایج تجربی و برآورد مدل
74	.....مقدمه 1-5-5
74	.....برآورد سیستم معادلات LAIDS 2-5-5
75	.....آزمون مانایی متغیرها 1-2-5-5
76	.....آزمون هم انباشتگی در سیستم معادلات همزمان 2-2-5-5
77	.....برآورد مدل 3-2-5-5
80	.....آزمون قیود کلاسیکی تقاضا در سیستم معادلات LAIDS 4-2-5-5

80	..... قید تقارن 1-4-2-5
81	..... قید همگنی 2-4-2-5
82	..... برآورد سیستم معادلات LAIDS مقید به قید همگنی و تقارن 5-2-5
83	..... محاسبه و تفسیر کشش ها بر اساس الگوی LAIDS 6-2-5
83	..... کشش قیمتی مارشالی 1-6-2-5
85	..... کشش قیمتی قیمتی هیکس 2-6-2-5
85	..... کشش جانشینی آلن 3-6-2-5
86	..... کشش مخارج کل 4-6-2-5
87	..... جمع بندی و نتیجه گیری 3-5
88	..... فصل ششم - نتیجه گیری و پیشنهادات
89	..... نتیجه گیری 1-6
91	..... پیشنهادات 2-6
94	..... مراجع
99	..... پیوست ها
۹۹	..... پیوست (الف) - معادلات به ظاهر نامرتبط (SUR)
100	..... پیوست (ب) - برآورد سیستم معادلات LAIDS غیرمقید به روش ISURE
103	..... پیوست (ج) - برآورد سیستم معادلات LAIDS مقید به قید همگنی و تقارن
105	..... پیوست (د) - برآورد سیستم معادلات LAIDS مقید به قید تقارن

فهرست جدول ها

صفحه	عنوان جدول
19	جدول 2-1. مطالعات انجام شده در زمینه سیستم تقاضا.....
40	جدول 3-1. شاخص خطی کردن الگوی AIDS.....
45	جدول 3-2. مقایسه تابع تقاضای سیستمی AIDS با بقیه توابع سیستمی.....
50	جدول 4-1. متوسط هزینه‌های سالانه یک خانوار روستایی.....
51	جدول 4-2. توزیع خانوارهای نمونه روستایی بر حسب گروه‌های هزینه سالانه.....
52	جدول 4-3. متوسط هزینه‌های خوراکی و غیر خوراکی سالانه یک خانوار روستایی در هر یک از گروه‌های هزینه سالانه.....
53	جدول 4-4. درصد هزینه‌های خوراکی و دخانی نسبت به کل هزینه ناخالص سالانه یک خانوار روستایی... ..
55	جدول 4-5. درصد هزینه‌های غیر خوراکی سالانه یک خانوار روستایی نسبت به کل هزینه ناخالص.....
57	جدول 4-6. متوسط درآمد سالانه خانوار روستایی بر حسب انواع منابع تامین درآمد.....
58	جدول 4-7. متوسط هزینه‌های کل، غیر خوراکی، خوراکی و دخانی و درآمد کل یک خانوار روستایی بر حسب استان.....
62	جدول 4-8. سری زمانی متوسط و سهم هزینه‌های سالانه مصرفی در بخش خانوارهای روستایی ایران.....
66	جدول 4-9. سری زمانی متوسط هزینه‌های سالانه مصرفی خوراکی گروه‌های عمده کالایی در بخش خانوارهای روستایی ایران.....
69	جدول 4-10. متوسط هزینه‌های سالانه مصرفی غیر خوراکی گروه‌های عمده کالایی در بخش خانوارهای روستایی ایران.....
75	جدول 5-1. بررسی آزمون های ADF، PP، KPSS در سطح اطمینان 95 درصد.....
76	جدول 5-2. کمیت آماره های λ_{trace} به منظور تعیین تعداد بردارهای هم انباشتگی.....
78	جدول 5-3. برآورد سیستم معادلات LAIDS غیرمقید به روش ISURE.....
81	جدول 5-4. نتایج آزمون WALD برای آزمون قید تقارن.....
82	جدول 5-5. نتایج آزمون قید همگن بودن.....
82	جدول 5-6. برآورد سیستم معادلات LAIDS مقید به قید همگنی و تقارن به روش.....
84	جدول 5-7. کشش مارشالی کالفنت برای گروه‌های کالایی سیستم معادلات تقاضا LAIDS با اعمال قید تقارن.....

جدول 5-8. کشش هیکس کالفنت برای گروه های کالایی سیستم معادلات تقاضا LAIDS با اعمال قید.... 85

جدول 5-9. کشش جانشینی آلن برای گروه های کالایی سیستم معادلات تقاضا LAIDS با اعمال قید..... 86

جدول 5-10. کشش درآمدی سیستم معادلات تقاضا LAIDS..... 87

فهرست شکل ها

صفحه	عنوان شکل
28	شکل 3-1- نمایش هندسی مجموعه هایی که نسبت به γ ارجح بوده و مجموعه هایی که γ نسبت به آن ها ارجح است
51	شکل 4-1- ترکیب هزینه های کل سالانه خانوار روستایی
53	شکل 4-2- درصد هزینه های خوراکی و دخانی نسبت به کل هزینه ی ناخالص
54	شکل 4-3- درصد هزینه های خوراکی خانوار روستایی
55	شکل 4-4- درصد هزینه های غیر خوراکی خانوار روستایی
56	شکل 4-5- متوسط هزینه های غیر خوراکی خانوار روستایی
57	شکل 4-6- ترکیب درآمد کل یک خانوار روستایی
60	شکل 4-7- متوسط هزینه های کل، غیر خوراکی، خوراکی خانوار روستایی بر حسب استان
61	شکل 4-8- متوسط درآمد کل خانوار روستایی بر حسب استان
65	شکل 4-9- سری زمانی متوسط هزینه های سالانه مصرفی در بخش خانوارهای روستایی ایران
68	شکل 4-10- سری زمانی متوسط هزینه های سالانه مصرفی خوراکی گروههای کالایی در بخش خانوار روستایی
71	شکل 4-11- سری زمانی متوسط هزینه های سالانه مصرفی غیر خوراکی گروههای کالایی در بخش خانوار روستایی AIDS

فصل اول

کلیات تحقیق

1-1- مقدمه

مطالعه رفتار مصرف کننده و تحلیل چگونگی تخصیص درآمد خانوار بین کالاها و خدمات مختلف، یکی از موضوعات مهم اقتصاد خرد به شمار می رود و همواره مورد بحث و علاقه اقتصاددانان و سیاستگذاران اقتصادی بوده است. یکی از مهمترین آماری که در بیشتر کشورهای جهان صورت می گیرد، بررسی بودجه خانوار است. در هر نظام اقتصادی، تولیدکنندگان، کالاها و خدمات را تولید و تقاضاکنندگان آنها را مصرف می نمایند. تقاضاکنندگان که عمدتاً خانوارها هستند، برای خرید کالاها و خدمات مورد نیاز خود با محدودیت درآمد و قیمت کالاها روبرو بوده و هرگز قادر به تامین کلیه نیازهای خود نمی باشند و با این مسئله روبرو هستند که درآمد محدود خود را چنان تخصیص دهند تا حداکثر مطلوبیت را بدست آورند (پرتوی، 1388).

برای بررسی رفتار مصرف کنندگان براساس تخصیص بودجه به سبدهای مختلف کالایی، از مدل های سیستم تقاضا استفاده می شود. با توجه به رشد جمعیت و افزایش تقاضا در جوامع شهری و روستایی، تخمین تابع تقاضا و بررسی عوامل مؤثر بر تقاضای شهری و روستایی از اهمیت بالایی برخوردار است، هر گونه تحقیق و مطالعه در موضوع با توجه به روش، هدف و گستردگی آن در تمام مقاطع زمانی به علت درک واقعیت موجود حائز اهمیت بوده و از این طریق، عناصر مؤثر و تاثیرگذار از نگاه عرضه و تقاضا شناسایی شده و با فهم آن در جهت ایجاد نقطه تعادل بهینه موجبات رفاه و تغذیه مناسب برای جامعه فراهم می گردد و می تواند مقدمه ای در جهت برنامه ریزی دقیق تر تلقی شود. در اینجا هدف بررسی رفتار مصرفی خانوارهای روستایی با استفاده از سیستم معادلات غیردیفرانسیلی AIDS در دوره زمانی 1387-1350 می باشد و کشش های قیمتی، درآمدی و هیکس- آرن محاسبه تا حساسیت مصرف کنندگان روستایی به تغییرات قیمت و درآمد ارزیابی شود.

2-1- ضرورت تحقیق

مبحث رفتار مصرف کنندگان از مباحث مهم اقتصاددانان و سیاستگذاران است. برنامه ریزی در مورد مسایل اقتصادی و معیشتی مردم از اهمیت ویژه ای برخوردار است. در این زمینه رفتار و الگوی مصرف جامعه می تواند کمک مؤثری جهت برنامه ریزی بهتر در این مورد باشد. با توجه به رشد جمعیت و افزایش تقاضا در جوامع شهری و روستایی، تخمین تابع تقاضا و بررسی عوامل مؤثر بر تقاضای شهری و روستایی از اهمیت بالایی برخوردار است (ترکمانی و دهقان پور، 1388). با افزایش مداوم جمعیت جهان نیاز به مواد غذایی با سرعتی شگرف افزایش می یابد. سازمان خواروبار جهانی اعلام کرده است که جمعیت جهان تا سال 2030 به بیش از 8 میلیارد نفر خواهد رسید که تامین مواد غذایی این جمعیت نیاز به کوشش پیگیری در زمینه

کشاورزی و علوم وابسته دارد. بر اساس برآوردهای موجود تا سال 2030 مقدار تولید محصولات غذایی در کشورهای در حال توسعه باید 70 درصد بیشتر از تولید فعلی آن باشد تا بتواند پاسخگوی نیازهای آنها باشد. از سوی دیگر افزایش تولید و عرضه محصولات کشاورزی همواره با موانع مختلف اقلیمی، محدودیت منابع آبی و نیز محدودیت زمینهای دارای پتانسیل تولید کشت های دیم در بسیاری از نقاط جهان از جمله ایران همراه بوده است، از اینرو در جهت نیل به امنیت غذایی یکی از راه حل های مطلوب، مدیریت تقاضای مواد غذایی میباشد. تقاضای اقلام عمده خوراکی و غیرخوراکی یکی از موضوعات اساسی در این بخش می باشد. تحلیل ساختار تقاضا و برآورد آن و نیز پیش بینی مصرف و تغییرات آن به ارزیابی سیاست های موجود و بکارگیری سیاستهای کارآمد در آینده کمک خواهد کرد (رضاپور و همکاران، 1390). از طریق تجزیه و تحلیل ساختار تقاضا و الگوی مصرف خانوار همچنین می توان میزان اثربخشی سیاست های مختلف اقتصادی از جمله سیاست های مربوط به تنظیم بازار، کنترل یا افزایش عرضه محصولات، مدیریت یارانه، مالیات و تغییرات قیمتی بر امنیت غذا و سلامت آحاد جامعه و رفاه مصرف کنندگان را بررسی نمود. این اثربخشی از طریق چگونگی واکنش مصرف کنندگان نسبت به هریک از سیاست های فوق قابل اندازه گیری است (محمدی و نوروزی، 1389).

یکی از اهداف مهم هر نظام اقتصادی افزایش رفاه در جامعه می باشد. از جمله شاخصهای مهم رفاه، می توان ترکیب کالاهای مصرف خانوارها در طی زمان را نام برد. بنابراین می توان نتیجه گرفت که رابطه مستقیمی بین مصرف مردم در جامعه با رفاه اقتصادی آن ها وجود دارد، به طوری که رفاه اقتصادی افراد بستگی به نوع مصرف کالاهای مختلف و میزان مصرف این کالاها دارد. درآمد و بودجه خانوار نیز ابزاری است که توسط آن می توان چگونگی شیوه مصرفی افراد و در نتیجه وضعیت رفاه اقتصادی آن ها را مورد ارزیابی و تجزیه و تحلیل قرار داد. به عبارت دیگر، با استفاده از نتایج مربوط به بودجه خانوار می توان زندگی افراد جامعه و چگونگی تغییرات آن در طول زمان و تأثیر سیاست های مختلف اقتصادی بر رفاه مردم را مورد بررسی قرار داد و به دنبال راهکارهایی برای بهبود هر چه بیش تر رفاه افراد در جامعه بود. همچنین با بررسی مصرف خانوارها در طول زمان و تغییرات آن می توان جهت تغییر ساختار تقاضا را پیش بینی کرد و برنامه ریزی لازم را برای آینده ارائه نمود (مولایی و مرادی، 1389).

بنابراین در این تحقیق هدف، بررسی ترکیب کالاهای مصرفی خوراکی و غیرخوراکی خانوارهای روستایی ایران طی سالهای 1350-1387 می باشد. با شناخت وضعیت مصرف و تشخیص نوع کالاها به پست، ضروری و

لوکس، دولت قادر خواهد بود جهت تهیه و توزیع کالاهایی که اکثریت مردم بطور دائم از آن استفاده می کنند تصمیمات منقضي را اتخاذ نموده و درباره پرداخت یارانه بر این کالاها به نفع گروه کم درآمد تصمیم گیری نمایند.

3-1- فرضیات تحقیق:

- 1- خوراک و پوشاک جانشین هیکس - آلن اثاثیه در سبد مصرفی خانوارهای روستایی ایران است.
- 2- بهداشت و مسکن یک کالای لوکس در سبد مصرفی خانوارهای روستایی ایران است .
- 3- بیشترین سهم مخارج مصرفی در سبد خانوارهای روستایی مربوط به خوراک و پوشاک است .

4-1- سوالات تحقیق:

- 1- آیا خوراک جانشین هیکس - آلن پوشاک در خانوارهای روستایی ایران است؟
- 2- آیا گروه کالایی بهداشت و مسکن جز گروههای لوکس خانوارهای روستایی ایران است یا خیر؟
- 3- بیشترین میزان حساسیت قیمتی و درآمدی خانوارهای روستایی به ازای یک واحد تغییر در درآمد و قیمت در گروههای مختلف چه میزان است؟
- 4- نحوه توزیع مخارج مصرفی در بودجه خانوارهای روستایی ایران چگونه است ؟
- 5- شدت جانشینی آلن در گروههای کالایی مصرفی خانوارهای روستایی چه میزان است ؟

5-1- اهداف تحقیق:

شناخت رفتار مصرفی خانوارهای روستایی و ارزیابی میزان حساسیت خانوارها به تغییرات قیمت و درآمد، به سیاستگذاران کمک می کند تا تغییرات سطح مصرفی بدلیل تورم و یا تغییر در درآمد خانوارها را ارزیابی نمایند. از اینرو در این پایان نامه تلاش می شود با استفاده از معادلات سیستمی تقاضا و ارزیابی کشش های قیمتی، درآمدی و آلن در خانوارهای روستایی، حساسیت قیمتی و درآمدی محاسبه و ارزیابی شود تا بتوان شناخت واقع بینانه تری نسبت به الگوی تخصیصی و مصرفی خانوارها بدست آورد .

6-1- چه کاربردهایی از انجام این پژوهش متصور است؟

برای بسیاری از مقاصد سیاسی از جمله اثر تغییر قیمتها و اعمال سیاستهای اقتصادی مثل سیاستهای مربوط به افزایش عرضه، تنظیم بازار، کاهش یا افزایش یارانه، اعمال مالیات، تأمین امنیت غذایی و سلامت افراد جامعه و پیش بینی تقاضا برای آینده و یا شرایط متغیر، اطلاع از نحوه واکنش مصرف کنندگان نسبت

به تغییر قیمت و درآمد ضروری است. در نتیجه با ارزیابی سیاستهای گذشته و برنامه ریزی دقیق، زمینه ایجاد شرایط مطلوب فراهم می شود.

7-1- استفاده کنندگان از نتایج پایان نامه

- 1- محققان و پژوهشگران حوزه برنامه ریزی و اقتصاد در دانشگاهها و مراکز آموزشی- پژوهشی
- 2- ادارات و دستگاههای دولتی (جهاد کشاورزی و ...)
- 3- ارگانهای برنامه ریزی و نظارتی (استانداری، معاونت برنامه ریزی راهبردی)

8-1- روش انجام تحقیق

در این مقاله از سیستم معادلات غیر دیفرانسیلی AIDS برای تحلیل رفتار مصرفی خانوارهای روستایی در ایران استفاده شده است. سیستم AIDS غیر دیفرانسیلی به طور مستقیم از تابع مطلوبیت خاصی استخراج نمی شود و بوسیله تابع هزینه و لم سفارد استخراج می گردد. در سیستم تقاضای AIDS که به وسیله دیتون و مولبایر (1980) ارائه گردیده، برای استخراج معادلات تقاضا از تابع مخارج مصرف کننده به شکل PIGLOG استفاده می شود که عبارت است از:

$$w_i = \alpha_i + \sum_j \gamma_{ij} \log p_j + \beta_i \log \left(\frac{x}{p} \right)$$

که در آن، w_i سهم بودجه ای کالای i ام، p_j قیمت کالای j ام، x کل مخارج خانوار و p شاخص قیمت کل ترانسلوگ بوده و بصورت زیر تعریف می شود:

$$\log p = \alpha_0 + \sum_k \alpha_k \log p_k + \frac{1}{2} \sum_j \sum_k \gamma_{kj} \log p_k \log p_j$$

به علت غیر خطی بودن سیستم فوق، دیتون و مولبایر شاخص قیمت استون¹ را به جای شاخص قیمت فوق پیشنهاد کردند.

$$\log p^* = \sum_i w_i \log p_i$$

بنابراین، معادله سهم بودجه ای به این صورت تبدیل می شود:

$$w_i = \alpha_i + \sum_j \gamma_{ij} \log p_j + \beta_j \log \left(\frac{x}{p^*} \right)$$

همچنین در این تحقیق از روش سیستم معادلات همزمان و تکنیک ISURE برای برآورد پارامترها استفاده می شود.

¹. Stone, 1954

9-1- ساختار پایان نامه

این تحقیق در 6 فصل شامل مقدمه، ادبیات موضوع، مبانی نظری، تحلیل کالاهای مصرفی، برآورد مدل و نتیجه گیری و پیشنهادات تهیه گردیده است. در فصل دوم تحقیقات انجام شده در داخل و خارج کشور در زمینه سیستم تقاضا ذکر می شود. فصل سوم ویژگیهای اساسی تئوری تقاضای مصرف کننده، روشهای استخراج تابع تقاضا و ویژگیهای سیستم تقاضای تقریباً ایده آل را مورد بررسی قرار می دهد. فصل چهارم به تجزیه و تحلیل کالاهای مصرفی خانوارهای روستایی در ایران پرداخته می شود. فصل پنجم شامل برآورد مدل به روش LAIDS و محاسبه کششهای قیمتی و هیکس و آلن می باشد و در نهایت هم نتایج حاصل از برآورد مدل و پیشنهادات متناسب با آن ارائه میگردد.

10-1- منابع

پرتوی، ب.، تحلیل اقتصادی رفتار مصرف کنندگان در مناطق شهری ایران، فصلنامه علوم رفتاری، ص. 65-89. 1388.

رضاپور، ف.، دانشور کاخکی، م.، محمدی، ح.، بررسی تقاضای گروه های اصلی کالاهای خوراکی در مناطق شهری ایران، نشریه اقتصاد و توسعه کشاورزی، جلد 25، شماره 1، ص. 46-57. 1390.

عزیزی، ج.، ترکمانی، ج.، تخمین توابع تقاضای انواع گوشت در ایران، اقتصاد کشاورزی و توسعه، شماره 34، ص. 217-237. 1380.

محمدی، ح.، نوروزی، ق.، آزمون کشش پذیری مصرف کالاهای اساسی ایران با استفاده از الگوی سیستم تقاضای تقریباً ایده آل، فصلنامه علمی - پژوهشی رفاه اجتماعی، شماره 39، ص. 311-325. 1389.

مولایی، م.، مرادی، ح.، بررسی و مقایسه ترکیب کالاهای مصرفی خانوارهای شهری ایران، فصلنامه علمی - پژوهشی رفاه اجتماعی، شماره 27، ص. 113-127، 1389.

Deaton, A.S., Muellbauer, J, An Almost Ideal Demand System, The American Economic Review, Vol. 70, no. 3, PP. 312-326, 1980.

Stone, R., Linear Expenditure System and Demand Analysis: an Application to the Pattern of British Demand, The Economic Journal, 1954.

فصل دوم

پیشینه تحقیق

2-1 - مقدمه :

همان طور که اشاره شد بررسی و تحلیل رفتار مصرف کنندگان یکی از موضوعات مهم در علم اقتصاد می باشد. به منظور بررسی رفتار مصرف کنندگان در اقتصاد از توابع تقاضای متفاوتی از جمله سیستم تقاضای روتردام¹، ترانسلوگ²، LES³، AIDS⁴، CBS، ..... استفاده می شود که هر یک دارای ویژگیهای منحصر بفردی می باشند. از نظر تاریخی اولین مدل سیستم معادلات تقاضا تحت عنوان سیستم مخارج خطی (LES) ابتدا توسط کلاین و روبین⁵ معرفی و برای اولین بار توسط ریچارد استون⁶ تخمین زده شد. بعد از آن نیز تحقیقات وسیعی برای تعیین مدل‌های جایگزین و برتر انجام گرفت که می توان به مطالعات پولاک والس⁷ (1979) و پولاک⁸ (1970) اشاره نمود که منجر به معرفی توابع تقاضای QES, HLES, DLES, GLES گردید که همگی به عنوان توابع تقاضای خطی غیردیفرانسیلی شناخته می شوند. از دیگر معادلات غیر دیفرانسیلی می توان تابع تقاضای ترانسلوگ اشاره نمود که اولین بار توسط کریستنسن و همکاران⁹ (1975) ارائه گردید. مطالعات تایل¹⁰ (1967)، برتن¹¹ (1964، 1967) منجر به معرفی توابع تقاضای دیفرانسیلی گردید که بوسیله دریل و کلر¹² (1985) توسعه یافت و توابع تقاضای دیگری همانند CBS, NBR ایجاد گردید. در ایران هم اولین کار جامع در زمینه تابع تقاضای سیستمی توسط خسروی نژاد (1369) انجام گرفت که به برآورد سیستم مخارج خطی در مناطق شهری پرداخته است. این مطالعات، پایه تمامی مطالعات در دهه های بعد گردید و در زمینه های متعددی از جمله تحلیل رفتار مصرفی، تجارت بین الملل، توزیع درآمد و غیره مورد استفاده قرار گرفت. که در این فصل بطور خلاصه به برخی از این مطالعات انجام شده در خارج و داخل ایران اشاره می شود.

---

¹ Rotterdam Model

² Translog

³ Linear Expenditure Systems

⁴ Almost Ideal Demand System

⁵ Klien & Rubin(1948)

⁶ Stone(1954)

⁷ Pollak & Woles(1979)

⁸ Pollak(1970)

⁹ Christensen&etal(1975)

¹⁰ Theil(1967)

¹¹ Barten(1964,1967)

¹² Driel & Keller(1985)